

Darila (šenkenge) in pivnine (trinkgeld), ktere je dajal gospodar v posebnih časih ali ob posebnih priložnostih iz lastne volje, ga ne vežejo, jih še dalje dajati.

Mezdo je plačevati, če ni bil izgovorjen odločen čas za plačilo, v obrokih ali brištih v tistem kraji navadnih, in če bi o tem ne bilo nič pogojeno, pa pri celoletni službi konec vsacih kvater, sicer pa konec vsacega meseca.

§. 20. Hrana mora, kjer jo pôsli dobivajo, zdrava in dostojna biti. Prepovedano je, se posebej pogojevati, kakošna in koliko ima hrane biti.

Oblačila in perilo morajo, če so bile izgovorjene, pôslom primerne biti.

Oblačila in perilo, ktere so samo za lišp, ali ktere pôslom niso primerne, se ne smejo zgovarjati.

§. 21. Ako pôsel zbolí, ima gospodar za njegovo postrežbo in za ozdravljenje skerbeti, in stroški za to se smejo samo takrat od mezde tergati, če je pôsel po svoji nemarnosti zbolel.

Ako terpi bolezen čez štiri tedne, je s pôslom, ko ta čas preteče in če je iz službe izpušen (§. 28, pod 11) in nima premoženja, tako ravnati, kakor s kakim drugim ubogim, kateri ni v nikakoršni službi, in treba je zavoljo tega to o pravem času županu na znanje dati.

§. 22. Ako se da dokazati, da je pôsel po krivici gospodarjevi zbolel, ima gospodar ne gledé na pravico, ktero ima pôsel do odškodbe, samo za hrano in ozdravljenje skerbeti in ne smé se mezda nikakor prikratiti.

§. 23. Gospodar zna bolnika v lastni hiši obderžati, more ga pa tudi v kako javno napravo (bolnišnico) ali kam drugam oddati, če je to mogoče brez nevarnosti za bolnika.

§. 24. Službena pogodba zna vsaki čas nehati, če se gospodar in pôsel zmenita.

§. 25. Če gospodar umerje, ugasne službena pogodba samo, če je dedí (erbi) nečejo dalje imeti. Ako se to zgodí, imajo dedí iz službe gredočemu pôslu, če je bil za eno leto udinjan, mezdo in zgovorjene hrane za tri mesce, sicer pa za en mesec plačati.

Ako je pôslu že rajnki gospodar slovo dal (leto gor dal), gré pôslu ta odškodba samo za tisti krajši čas, kar bi imela službena pogodba še terpeti.

§. 26. To ima za družino pri gospodarstvu najeto tudi veljati, ko gospodarstvo po kupu, menjanju, najemu (štantu) ali po kakih družih pogodbah kak drug prevzame.

§. 27. Ako ni bilo izrečno izgovorjeno, da ima nehati službena pogodba, ko pogojeni čas preteče, neha tajista, ko čas preteče, samo, če je dal pred gospodar ali pa pôsel slovó. Slovó se ima dati pri celoletni službi najmenj šest tednov, sicer pa najmenj štirinajst dní pred pretekom službenega časa.

Ako ne dá slovesa ne gospodar ne pôsel o pravem času, je službena pogodba molcé za toliko časa ponovljena, kakor je bilo poprej izgovorjeno.

§. 28. Gospodar zamore pôsla brez slovesa in koj iz službe djati:

1. če pôsel ni nikakor za opravljanje službe, za ktero je bil udinjan, bodi si iz kterega vzroka kolj;

2. če svoje službene dolžnosti gerdo zanemarja, zlasti če se poveljem gospodarjevim ali tistega, ki je čez pôsle postavljen, s stanovitno nepokornostjo in vkljubljivostjo zoperstavlja;

3. če razžali gospodarja ali njegovo rodovino ali tistega, kterega postavi gospodar čez družino, z djanjem, zmerjanjem in zabavljanjem ali z gerdim obrekovanjem, če pôsle zoper gospodarja ali pôsle zoper pôsle šunta, ali sploh hišni mir hudobno spodkopava;

4. če se stori tatvine, goljufije ali nezvestobe krivega ali druge pôsle v to zapelje ali gospodarju ne ovadi (pové) goljufij, nezvestob in zmikovanj, ktere so mu znane;

5. če z ognjem in svečavo neprevidno ravná, dasi-ravno je zavoljo tega večkrat svarjen; če njemu izročeni živini slabo streže, da škodo terpi, ali jo terpinči, ali če iz hudobnosti, nagajivosti ali gerde zanikernosti gospodarjevi lasti škodo dela;

6. če na gospodarjevo ime brez njegove vednosti dnarjev ali blaga na posodo jemlje;

7. če ga za več kot osem dní zaprejo;

8. če se pijanosti, igri ali drugem nemarnijam in gerdemu vedenju udá, zlasti če otroke ali žlahtnike gospodarjeve v to zapeljuje;

9. če brez gospodarjevega privoljenja čez noč kjé ostane ali ptuje ljudí prenočuje ali se sicer zoper hišni red gerdo pregreší;

10. če s svojo krivico kako nalezljivo ali ostudno bo-lezen dobí, in

11. če je brez gospodarjeve krivice čez štiri tedne bolan.

V vseh teh primerljajih ima gospodar to koj županu na znanje dati.

Pôsel ima v teh primerljajih samo mezdo in hrano do tistega časa terjati, ko je bil iz službe spušen, ne gledé na to, ali ima gospodar pravico do kake odškodbe ali ne.

§. 29. Pôsel zamore pred časom brez slovesa iz službe iti:

1. če ne more brez škode za svoje zdravje dalje službe opravljati; nosečnost sama še ne dá pôslu pravice, iz službe iti;

2. če stopi gospodar čez mejo oblasti, ktero ima do pôslov, in je tako življenje ali zdravje pôslov v nevarnosti;

3. če zapeljuje gospodar pôsle k nemarnim ali takim djanjem, ktere so zoper postave, ali jih zapeljati poskuša, ali jih ne varuje taci djanj pred družino ali ljudmi, kateri hodijo v hišo in iz hiše;

4. če ima gospodar namen, na pot se podati, ki dalj časa terpi, kakor čas službe, ali če se preséli čez šest milj dalje in hoče pôsla zoper njegovo voljo sabo vzeti.

Toda ti vzroki se morajo županu naznaniti in verjetno dokazati, če gospodar zoper nje ugovarja.

Brez privoljenja županovega ne smé pôsel službe zapustiti; če pa župan neče privoliti, se zná pôsel pri politični gosposki pritožiti. Pôsel pa smé vselej službo pustiti, če se mu je bati nevarnosti ali poškodbe za življenje.

V primerljajih 2 in 3 gré plačati pôslu mezdo in hrano za čas službe, ki še ostane, in če ta čas čez četert leta terpi, vsaj za četert leta. V primerljajih 1 in 4 se zamore hrana in mezda samo do tistega časa tirjati, ko pôsel iz službe gré. (Dalje sl.)

Misli brez ovinka o cerkvenem petji.

Lepo, da nič lepše, se nam v „Drobtinah“ leta 1857 od milostljivega škofa in kneza Labotskega razlaga, kakošno naj bi cerkveno petje bilo; al žalibog! da ljudstvo dan današnji tako nerado poje in je toliko lepih starih pesem pozabilo.

Naj mi bo tedaj pripušeno, da nekoliko svojih misel na znanje dam: kaj je, med več drugim, še tega krivo, da po nekterih krajih ljudstvo po vezah božjih, tako rekoč, prisiljeno poje, ne pa z veselim sercom, in da toliko lepih starih pesem v kvar gré. Ako kakošen rokodelec le malo-kdaj priložnost ima, svoje delo v roke vzeti, in če on tajisto še takrat le napol opravi, kdo se mu bo čudil, ako ga sčasoma popolnoma pozabi, ali če se mu še nad tistem merzi!

Taka, preljubi, mislim, je tudi s cerkvenim petjem. Ako petjaželnemu ljudstvu priložnosti k petju ne dajemo, ali pa ravno, ko je v veselem svetem petji zapopadeno, mu tako rekoč tajisto iz ust izderamo, je li potem čuda, da petje iz svetih vez božjih čedalje bolj zginjuje? — da se stare lepe pesmi bolj in bolj pozabljajo, ali k večjemu

kaka dva ali trije odstavki še znani ostanejo? — Radi se pritožimo: ta pesem nam je predolga; ta napev je prepočasen, preokoren; — pa zakaj? zato, ker v sercu huda zima brije! Zatega voljo so nam pa današnji dan ne samo pesmi, temuč tudi druge svete opravila predolge. Da! že tako daleč smo prišli, da nam je najsvetejša molitva sveti Očenaš, v pesem zložena, že tudi predolga, da se že četrta odstavka sploh, dostikrat pa že tretji, izpustiti mora, kakor da bi nam ne bila za „novo modo“ več cela molitvica potrebna!

Da bi se nam pri našem skrajševanju pesem in molitev le taka ali še pa huja, ne pripetila, kakor se je zgodila onemu krajaču, ki je sukno tako dolgo krajšal, da mu je božčeku herbet gol ostal. Opazujmo en malo take ljubčke pokrajšanih pesem na plesiših in v gostivnicah — ali jim tudi godba predolgo terpi?

Ne krajšamo tedaj brez potrebe pesem v vežah božjih, ampak pred pridigo in k sv. blagoslovu naj se pesmi popolnoma izpojó in ljudstvo jih ne bo pozabilo, ter z večjo gorečnostjo popevalo. Še enkrat! dajajmo ljudstvu priložnost k petju, in če je v sveti gorečnosti petja zamaknjeno, ne motimo ga, temveč ako smo zdravi, popevajmo tudi sami radi; saj ni treba, da bi, ako pojemo, mogel vselej kozarec sladke kapljice pred nami blišeti — tudi brez tistega se da pevati!

V — č.

Napáke slovenskega pisanja.

Spisal Fr. Levstik.

(Dalje.)

Prélaz z vezanja na zlaganje (sostave brez veznice) delajo take sostave, ki jih narejamo iz besed, ktere se govore pri kaceu poslu, da se ž njimi potem znači djanje ali reč; tudi se daje osebi, ki ima rada te besede na jeziku, smešen priimek. Pri tih se vezna čerka časi deva, časi ne. Tako je v serbskem narejenju: „bogoraditi“ (šaljivo namesti: „beračiti“), ker berači pravijo: „podelite Boga radi“! (zavoljo Boga). Slišal sem ženo, da je rekla: „hudoletnik“ tacemu, ki je prosil za hudo létino. Prešerin, „bogmej“ veli Hervatu, ker često govori: „Bog me!“ Tudi Serbje imajo besedo: „bogmati se, bogmanje.“ Slovenec pravi: „pridušiti se, priveriti se“, to je reči: „pri moji duši, pri moji veri.“ Slišal sem tudi uže, da so „pridušec“ rekli možu, ki se je rad pridušal. Tako je: „mirbožati se“ (srb.) to je, poljubiti se o božiči in govoriti: „mir božji!“ Dalje: „dobrodošna čaša, dobrodošnica“ (srb.) = der bewillkommungstrunk, ker se govori: „dobro došao!“ Po tem potu je gotovo tudi narejena beseda serbska: „danguba“ (zeitverlust), in česka: „neznabog“ (heide). — Tacih sostav še Nemci nimajo. Je-li še ktera v njih jeziku razun glagola: „bewillkommen?“

II. Slovan zлага brez veznice. Tako se dela v naslednjih namerah:

a) Serbje imajo časi v pesmih sostave „za nevolju“, na pr. „studen — kamenje, Stambol — car, jelen — rogovi, star — Juga Bogdana“ i. t. d. Taka je tudi naša: „žal — beseda.“ Tih sostav se jezik nič kaj ne brani, daravno so neslovanske. Serbe je zapeljala analogija turških in drugih ptujih besed, na pr. „meneviš — čakšire, mor — dolama, samur — kalpak i. t. d.“; nas pa nemški prilogi pred slovenskimi imeni, kakor: „avfrihtik — ljudje, lustik — tovaršija, lindek — beseda“*) i. t. d.

b) Zlagamo velivnik (imperativ) z imenom vime. Tako je zloženih mnogo staroslovenskih, ruskih in serbskih osebinih imen, kakor: „Jezdimir, Kazimir, Vladimir, Vladislav, Strezibor, Pletikosa (srb.). Serbsko narečje ima še dan danes na prebitek tacih besed, na pr. „kažiput (zeigefinger), visibaba (schneeglöckchen), nazovibrat (pseudobruder), nazovimrtvac“*) (scheintodter). Vzlasti smešnih priimkov je dovolj: „gaziblato (smešen priimek kacega nizkega vradnika, ki se šopiri); izderilijeska“ (kerngesunder kerl, dem der haslinger (des korporals) nichts anhaben kann, Vuk) itd. Slovák pravi: „kratiknot“ = lichtschiere, prav za prav: „kürze den docht.“ Slišal sem tudi med nami: „podrezibaba (sitna baba, ki vsako reč dreza), lézibaba (stara baba, ki uže komaj leze); čakibirt, strezibirt (kerčmar, ki ljudi čaka in streže); nepridiprav“ (nerodna reč ali tudi človek, ki nikamor prav ne pride); gosp. Drobnič ima v besednjaku: „bežistéza“ = flucht über hals und kopf. Tudi Nemci so imeli nekđaj veliko tacih; zdaj so se pa opustile; malo se jih bere: „springinsfeld, saufaus“, in pa morda še ktera.

(Dalje sledi.)

Potovanje po izhodnem ali po jutrovih deželah v letu 1857.

Spisal Mihael Verne.

XXVI.

Cerkev, ki so jo nekđaj cerkev „ustajenja Gospodovega od smerti“ imenovali, je zidana v bizantinskem redu, kakor je bil o času cesarja Konstantina v navadi. Sveta Helena in njeni sin cesar Konstantin sta namreč že v prvi polovici četrtega stoletja nad krajem, kjer je Gospod naš mertev v grobu ležal, in tretji dan kot slavni zmagovavec smerti in pekla veličastno od smerti ustal — tedaj nad krajem, kjer se je po neskončni milosti Božji odrešenje naše doveršilo, lepo cerkev sozidala, ki je kakih 300 let stala. — Kozroes II., kralj perzijanski, jo popolnoma razruši in pogubi, pa cesar Herakli jo spet krasno sozida. Stala je spet precej dolgo, in ko kalif Omar Jeruzalem vzame, jo pusti kristjanom. Pa Hakem, sultan egiptovski, jo spet podere, in dolgo je bila le žalostna razvalina. Še le pobožni križanci jo vnovič sozidajo in veliko razširijo, tako namreč, da tudi Golgota ali verh gore Kalvarije, ki je grozovita živa skala, pod streho pride. Skala ta pa je kakih 60 korakov od Božjega groba. — Leta 1187 spodí sultan Saladin križance spet iz Jeruzalema, ter se ga polastí, in cerkev zapade vnovič ropu in razdjanju. — Poslednjič zadobé leta 1242 frančiškani s pomočjo Roberta, kralja sicilanskega, od sultana egiptovskega dovoljenje, da smejo proti nekemu letnemu davku v Jeruzalemu stanovati, in v cerkvi pri Božjem grobu službo Božjo po latinskih običajih obhajati. Od takrat so frančiškani, ki cerkev malo po malem lepo popravijo, še vedno v svojih pravicah. — Leta 1808 pa razdene strašen požar lepo cerkev, pa Gerki jo spet sozidajo. Če je res, da so jo, kakor se natolečujejo, sami zažgali, ni bilo to družega kot zgol pravica in dolžnost!

Evo tu za sedaj zgodovino cerkve! Če bom mogel, Ti bom pozneje cerkev tudi popisal, dasiravno se že naprej bojim, da se mi ne bo popis tolike in tako neredne cerkve nič kaj ponesel.

Nekoliko pred dvema nas skličejo spet v katoliško cerkev, in ob dveh nas pelje ceremonjar, ki sem ga že

v zadnjih časih pri nas rabiti nekteri za: „horizontal“; pa ne vem, je-li slovanska? Čudno je, zakaj se ne sklanja? Pis.

*) Pa vender sem vidil na prodaj serbsko knjigo po imenu: „Stepan lažni car“ (pseudo-zar)! Povsod enako se učimo pisarji svojega jezika! Pis.

*) Govori se tudi: „lindek — jezik“ (eine fertige zunge); „beseda mu lindek teče“; „lindek izgovarjati“; po enih krajih menda tudi: „lindek — miza“ (glatter, ebener tisch; celó Bulgarji neki da imajo to besedo. Začeli so jo